

Å forstå informasjon

En anmeldelse af Svanhild Aabø

Irene Wormell: *Understanding information*. København : Danmarks Biblioteksskole, 1992. 140 s. ISBN 87-7415-237-8.

Å forstå informasjon

Under tittelen "Understanding information" utgir Danmarks Biblioteksskole i 1992 en samling arbeider av Irene Wormell som tidligere er publisert fra 1984 til 1989. Forfatteren skriver i forordet at tekstene brukes både i den grunnleggende bibliotek-oginformasjonskunnskapsundervisningen og i det nye MA programmet som gir tittelen cand.scient.bibl. Spørsmålet er om denne boka er aktuell i dag, i 1990-årene. Utgjør tekstene samlet en helhet som gjør oss bedre i stand til å forstå informasjon? Er boka relevant også utenfor bibliotekskolemiljøet i København?

Boka omhandler emnegjenfinning, indekser og tekstanalyse i automatiserte informasjonsgjenfinningssystemer (IR), forvaltning av informasjonsressurser (IRM) og betydningen av strategisk informasjon for å forbedre konkurransevnen.

SAP

Bokas to første deler består av utvalgte deler av forfatterens doktorgradsarbeid fra 1985 "Subject access Project - SAP. Improved subject description of monographic publications". SAP-ideen springer ut af det faktum at det på 1970-tallet ble en veldig vekst i automatiserte abstract- og indekserings-tjenester som ga mange og detaljerte emneinnganger til tidsskriftartikler, mens monografiene fortsatt ble (og blir) stemoderlig behandlet emnegjenfinningsmessig sett. Sentralt står Wormells påpekning af den grunnleggende svakheten ved vanlige bibliotekskataloger, nemlig at en bibliografisk post gir svært få opplysninger om det mangfoldige innholdet i ei bok og det intellektuelle arbeidet den består av, mens den formelle bibliografiske og fysiske beskrivelsen derimot er utfyllende og grundig.

Bokas andre del omhandler indekser og tekstanalyse i automatiserte gjenfinningssystemer. Forfatteren analyserer forskjellene mellom kataloger og indekser, og mellom klassifisering og indeksering. Hun viser til at kataloger og indekser er de tradisjonelle

inngangene til vitenskapelig litteratur, der katalogen har gitt søkeinn ganger til hele verk, mens indekser har gitt søkeinn ganger til selve innholdet i et verk. Alle hovedtypene av indekser blir gjennomgått, emne-, forfatter-, siterings-, ord- og spesialindekser.

Klassifikasjon blir teoretisk behandlet. Wormell påpeker at klassifikasjonssystemer er nyttige til en grovordning af dokumenter, men de er ikke instrumenter gode nok til en dypere emneanalyse. At det rike og nyanserte innholdet i ei bok skal kunne emnegjenfinnes bare via ett eller noen få klassifikasjonskoder fra et ferdig og strikt strukturert skje-ma, er ikke tilstrekkelig.

Hovedtrekk i tradisjonelle systemer med kontrollert vokabular, så vel som i mange nye systemene som bygger på fritekst og naturlig språk, blir belyst. Automatisk tekstanalyse behandles i et eget kapittel under avsnittene automatisk indeksering, datastøttet indeksenng, automatisk klassifisering og bibliotekarenes holdninger.

En grunnidé i SAP er å øke emneinn gangene til en monografi ved å bruke forfatterens egen terminologi og ordvalg. Ved å utvide den bibliografiske posten med termer og fraser fra innholdsfortegnel-se, person- og emneregister bak i boka og fra tekster til tabeller, grafer og andre illustrasjoner, utvides emnetilgangen til monografien betydelig. Ved bevisst å kombinere metoder fra både klassifi-sering og indeksering vil bibliotek katalogen kunne gi emneinn ganger til monografier på flere nivåer (multi-level subject analysis). Slike metoder vil kunne bidra til å modernisere bibliotek katalogene og møte behovene i dagens online alder.

IRM

I del tre av boka gir Wormell en introduksjon til begrepet IRM - Information Resources Management (på norsk IRF, informasjonsressursforvaltning). Kompendiet drøfter hva IRM er, gir en historisk bakgrunn og forklarer IRM som en ledelsesfunksjon. IRM er et ledelsesteoretisk

begrep som sikter mot å utvide de generelle prinsippene for ressursadministrasjon til informasjonsområdet. Det fokuserer på informasjon eller viten som et aktivum som krever styring, på samme måte som virksomhetens øvrige ressurser - som råvarer, kapital og personale. Begrepet IRM oppsto i USA på slutten af 1970-tallet i forbindelse med et lovforslag til den amerikanske kongressen, der det ble understreket at informasjon i den offentlige sektor ikke var et fritt gode, men en verdifull ressurs som krever styring og kontroll - som alle øvrige ressurser. Wormell tar ikke denne påstanden opp til diskusjon, men viser til at loven ble vedtatt i 1980 (the Paperwork Reduction Act).

Forfatteren presenterer flere definisjoner av IRM og konkluderer med at IRM-begrepet har to dimensjoner: både innholdet i informasjonsressursene og teknologien for å styre informasjonsprosessene. IRM er verken et reint informasjonsvitenskapelig eller organisasjonsteoretisk begrep, men tverrviten-skapelig og tverrfaglig.

Det gis eksempler fra IRM-litteraturen på forsøkene på å analysere og måle hvilken verdi informasjon har. Informasjon som organisatorisk ressurs gjennomgås i et eget kapittel som behandler informasjon som felles ressurs, ulike informasjonstyper i en organisasjon, ressurser i informasjon, informasjonssystemet som nervesystemet i en organisasjon og ledelsens ansvar. IRM-bolken avsluttes med en drøftning av hvilke oppgaver en IRM manager skal løse. Wormell fastslår at kontroll av virksomhetens kostnader til informasjonsbehandling er en hovedoppgave og at det dermed dreier som om en ny lederjobb.

Strategisk informasjonsforvaltning

Utviklingen av informasjonsforvaltning inndeles i fem trinn: 1) styring af papirdokumenter, 2) sentralisering af dataprosessering, 3) IRM, 4) konkurransedyktig forretningsintelligens og 5) strategisk informasjonsforvaltning. Vi går nå inn i trinn fire, sier Wormell, der informasjonsforvaltning-funksjonen er rettet mot å tilegne seg konkur-

ransedyktig forretningsintelligens, basert på produktive og analytiske informasjonsstrategier.

Å omgjøre informasjon til profitt er en av utfordringene dagens ledere står overfor, slår hun fast. I artikkelen vektlegges det private næringslivets mål og metoder, mens informasjonsforvaltning i offentlige institusjoner, der målet ikke kan utformes så enkelt som maksimal profitt, ikke behandles særskilt.

Den strategiske betydningen av den nye informasjonsteknologien er enorm. Informasjonsrevolusjonen er på vei og få betviler dens betydning. De fundamentalt nye måtene å forvalte informasjon på, krever radikale endringer i profesjonsutøvelsen og i bibliotekarens holdninger. Utbredelsen af automatiserte informasjonstjenester med direkte tilgang for sluttbrukeren, betyr at den historiske rollen for bibliotekarer som bindeledd mellom brukerne og kildene, vil forsvinne. Men det er ingen tvil om at det vil være behov for informasjonsspesialister som har erfaring i å tilføre rå informasjon tilleggsverdi (added value), skriver Wormell.

Hvert af de fire hovedavsnittene i boka avsluttes med litteraturlister, de tre første svært fyldige.

Sluttkommentar

Innholdet i boka er interessant og fortsatt svært aktuelt. Wormells doktorgradsarbeid er åtte år gammelt, men fortsatt er bibliotekatalogenes svakheter store, fortsatt begrenser de fleste bibliotek seg til deskriptiv katalogisering av en monografi og tildeling av et klassifikasjonsnummer, uten å gi en utvidet og bredere emneinngang til bokas mangfoldige innhold. Årsakene til dette er mange, og en porsjon treghet og skeptisk konservatisme i bibliotekmiljøet kan neppe underslås, men

Wormell reiser ikke dette spørsmålet. Hun drøfter ikke hva som kan være årsak til at såpass lite av de forbedrete metodene faktisk er tatt i bruk i bibliotekene. Er det slik at det fortsatt trengs mer forskning, debatt, forsøk, eksperimenter og erfaringer før en finner gode nok metoder som viser seg holdbare i praksis og i det lange løp? Eller ligger årsakene mer på det bibliotekspolitiske plan og på svakheter i ledelses- og organisasjonsutvikling i dominerende bibliotekmiljøer?

Irene Wormells bidrag er i innhold inspirerende og utfordrende, men boka har en tung form. Den er preget av at den er sammensatt av tidligere arbeider, og at disse er skrevet i ulike sammenhenger (doktorgrad, kompendium, tidsskriftartikkel). Språket er strengt vitenskapelig. Boka er skrevet på engelsk, med unntak av IRM-kapitlet som er oversatt til dansk av Carl Gustav Johannsen. Boka deler seg naturlig i to hovedbolker, der den første bolken er direkte utdrag fra doktorgradsavhandlingen, mens de to siste temaene, IRM og strategisk informasjonsforvaltning, har en lettere form og en mindre tung teoretisk vinkling. De gir en klar og oversiktlig innføring i to emneområder som har blitt sentrale i deler av bibliotek- og informasjonssektoren. En del av påstandene her, inklusive den sterke vektleggingen av det private næringslivs mål og metoder, bør kunne gi utgangspunkt for debatt.

Boka er redigert for å brukes i undervisningen ved Danmarks Biblioteksskole, og at den inneholder sentralt stoff for bibliotek- og informasjonsutdanning generelt, er hevet over tvil. Det er å håpe at bokas tunge form ikke vil hindre at de sentrale emnene den behandler på en tankevekkende måte og premissene som legges, blir debatteret også utenfor biblioteksskolene, i bredere bibliotek- og informasjonsmiljøer i Norden.